



1

Slika 68. Drevaki z Ljubljanskega barja



2



3

Drevaki z Ljubljanskega barja



Eden izmed znamenitih predmetov v arheoloških zbirkah Narodnega muzeja je tudi drevak iz Matene pri Iški Loki (1). Posestnik Martin Sterle ga je našel leta 1927 na svoji njivi pri kopanju drenažnega jarka približno meter globoko pod površino zemlje. Istega leta ga je ravnatelj Josip Mal dal prepeljati v muzej in ga razstavil, sprva v eni izmed dvoran in pozneje na hodniku, kjer je na ogled še zdaj. Ves čas je zbujal zanimanje in buril domišljijo številnih generacij otrok in odraslih, zvestih bralcev pisatelja Janeza Jalna in njegovih *Bobrov* – koliščarjev z Ljubljanskega barja. O več kot 9 metrov dolgem čolnu, izdolbenem iz hrastovega debla, je bila namreč razširjena priljubljena domneva, da je koliščarski izdelek, star več kot štiri tisočletja. Vendar je imela arheološka stroka ob tem tudi pomisleke, plovilo bi utegnilo biti mlajše – podobne čolne so namreč uporabljali pri nas (n. pr. na Cerkniskem jezeru) in tudi drugod po Evropi še v novem veku. Dvomi so se nekaj desetletij pozneje izkazali za utemeljene. Analiza radioaktivnega ogljika (C-14) iz vzorca lesa je leta 1994 dokončno ovrgla ugibanja. Drevak je star manj kot tri tisočletja, narejen je bil v 9. stoletju pr. n. št., na pragu starejše železne dobe, ko na Barju ni bilo več kolišč.

Pred najdbo iz Matene je bilo na Ljubljanskem barju odkritih že več podobnih drevakov, najstarejša poročila o tem izvirajo iz prve polovice 19. stoletja.

Nekatere od poznejših najdb tega časa so prispele v muzej, med drugim drevaka, izkopana v času kustosa Alfonsa Müllnerja leta 1891 ob Zalostni gori in pri Zelenem hribu. Muzej se je precej pozneje tudi sam lotil izkopavanj, prvič v času ravnatelja Jožeta Kastelica še v revolucionarnem duhu aprila 1946 v Brestu pri Igu (2). Nato je ekipa Arheološkega oddelka pod vodstvom Draga Svoljšaka prav tako aprila 1992 izvedla zaščitni poseg na drevaku z ledine Krtina pri Iški Loki (3). Muzej je o najdbi obvestil lastnik zemljišča, ki je ob oranju zadel na čoln, že poškodovan zaradi prejšnjega oranja in zemeljskih del. Ohranjeni del drevaka je bil dolg 5,42 m, na njem je ležal manjši lesen del domnevnega vesla (4). Čoln je bil izdolben iz smrekovega debla v rimskem obdobju, glede na analize C-14 naj bi to bilo na prehodu iz 1. stoletja v 2. stoletje. Večji del drevaka je bil zakopan globlje v zemljo, boljše ohranjeni del pa prepeljan v muzej. Leta 1997 je ista ekipa v sodelovanju z Oddelkom za arheologijo na ljubljanski Univerzi in z Inštitutom za arheologijo pri SAZU dvignila na isti ledini dele drugega, zelo slabo ohranjenega drevaka iz hrastovine in jih prenesla v muzej.

N. T. O.



1. Drevak, hrastovina, Matena pri Iški Loki, 9. stoletje pr. n. št., dol. 9,30 m, inv. št. P 15695 (Mal 1926–1927, 26, sl. 4).
2. Priprave na prevoz drevaka iz Bresta v Narodni muzej aprila leta 1946.
3. Zaščitno izkopavanje drevaka iz Krtine pri Iški Loki aprila 1992 z arheologoma Dragom Svoljšakom in Janezom Dirjecem.
4. Drevak iz Krtine pri Iški Loki (1992) z delom vesla, smrekovina, prehod 1. v 2. stoletje, dol. 5,42 m, inv. št. P 20440 (Svoljšak 1997).